

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ПРИЛОЖЕНИЕ

към Заповед № РД 09–2024/ 30.12.2004 г.

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за придобиване трета степен на професионална квалификация

СПЕЦИАЛНОСТ:

**0179. ПРОИЗВОДСТВО НА ХУДОЖЕСТВЕНИ ИЗДЕЛИЯ
ОТ СКАЛНИ МАТЕРИАЛИ**

ПРОФЕСИОНАЛНА ОБЛАСТ:

**01. ГЕОЛОГИЯ, ПРОУЧВАНЕ И МИННО – ДОБИВНА
ПРОМИШЛЕНОСТ**

София, 2004 година

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Изпитната програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и практика за придобиване трета степен на професионална квалификация по специалност **ПРОИЗВОДСТВО НА ХУДОЖЕСТВЕНИ ИЗДЕЛИЯ ОТ СКАЛНИ МАТЕРИАЛИ**. Разработена е на основата на ЗНП, ЗПОО, ЗСООМ, нормативните документи за придобиване степен на професионална квалификация.

II. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основната цел на обучението е учениците да придобият професионални компетенции за изработването на художествени изделия от камък.

III. ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ

Таблица № 1

№ по ред	ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ	УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ						Относителна тежест в крайното оценяване%
		Р	М	С	РС	УП	МТ	
1.	Изработват обемни модели (образци) на художествени изделия по рисунка, моделират ги в глина и отливат глинения модел в гипс.	+	+			+		15
2.	Изработват художествени и архитектурни изделия от камък, както и проектират такива.			+		++		15
3.	Познават, владеят, умело използват стиловете и особеностите в различните видове художествени изделия и архитектурни детайли.			+	+	++		20
4.	Познават и изработват изделия от различните според вида и предназначението им художествени изделия от камък, както и архитектурни такива и специфични за каменното строителство.		+	+	+	++	+	30
5.	Познават, владеят реставрационните материали и средства, както и умело и професионално реставрират художествени и архитектурни изделия от камък.	+		+	+	+		20
	ОБЩО	10	10	20	15	40	5	100

Легенда:

Р -Рисуване

М - Моделиране

С – Строителство

РС - Реставрация

МТ - Мениджмънт

УП - Учебна практика

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Таблица № 2

УЧЕБЕН ПРЕДМЕТ, ТЕМИ ОТ УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ		КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА
I. Рисуване		
1.	Рисунка на глава с раменен пояс (гипсов модел и натура).	Конструктивно построяване на изображението. Характер на модела, пропорции, обемно изграждане.
2.	Рисунка на човешка фигура (гипсов модел и натура).	Оптимално разполагане в листа, движение, пропорции, характер, конструкция, обемно изграждане.
3.	Стилизирано рисуване на база натура – глава, фигура, анималистика, растение (растителен орнамент).	Конструктивен и обемен анализ на модела. Стилизация и изчистване на линията и обемите според модела и замисъла на бъдещото изделие.
II. Моделиране		
1.	Човешка глава с раменен пояс- гипсов модел и натура.	Постигат - размер, характер, конструктивни особености, завършек на модела.
2.	Човешка фигура – релеф и триизмерна (гипсов модел и натура).	Правилно построяват натурата (движение, характер, пропорции – според учебните изисквания), методично извеждат етапите. Завършек.
3.	Релеф и триизмерна фигурална композиция.	Оптимално изграждат състоянието, движението, пропорциите, пространствено и методично извеждат формата, разкривайки темата и идеята. Завършек.
4.	Отливка в гипс – композиция.	Правилно и етапно изграждат гипсовия калъп на модела, прецизност на отливката в гипс и точно освобождаване на отливката от калъпа.
III. Учебна практика		
1.	Изработка на чешма, фонтан, надгробие.	Изпълняват по подготвителен материал, ескиз или гипсов модел фигурална композиция и архитектурни елементи в камък в размер, съобразен с предназначението ѝ; проектират и подбират правилно материал.

		Изработват в камък и монтират изделието.
2.	Изработка на триизмерен портрет.	Изпълняват по готов гипсов модел триизмерен портрет в камък.
3.	Изработка на фигура или фигурална скулптурна композиция.	По готов гипсов модел изработват фигура в камък. Подбор на материала според модела. Извеждане на етапите. Завършек.
4.	Изработване на растителен орнамент, релеф, розетка с приложение в архитектурата.	Провеждат правилно методиката на изпълнение на изделието от камък – подготовка на материал, модел, избор на материал, професионално изпълнение на модела в камък. Завършек.
IV. Реставрация		
1.	Особености на реставрационното изкуство.	Знаят спецификата и традицията на професията. Познават, правилно подбират и използват реставрационните материали и новите технологии според вида и материала на изделието.
2.	История на каменната резба през вековете, стилове в орнаментиката и архитектурната украса.	Знаят особеностите на каменната резба според епохата, стиловете, технологиите за изработка и предназначението и.
3.	Отливка на гипсов модел.	Правилно и етапно изграждане гипсовия калъп на модела, прецизност на отливката в гипс и точно освобождаване на отливката от калъпа. Видове калъпи.
4.	Изпълнение в камък на архитектурен детайл, архитектурен обект и човешка фигура (копие и по собствен проект).	Изпълняват (възстановяват) изделия от камък: изпълняват по подготвителен материал, ескиз или гипсов модел на фигурална композиция в камък в размер, съобразен с предназначението и. Проектират и подбират правилно материал. Изработват в камък и монтират изделието (възстановяват прецизно според методиката липсващи детайли).

V. Строителство		
1.	Каменоделството при архитектурата от древността (Египет, Вавилон).	Знаят особеностите на архитектурния стил на епохата, спецификата на каменоделските изделия в архитектурата и архитектурните съоръжения на дадения стил (приблизителни размери, пропорции, технология на изпълнение, материал).
2.	Каменоделството при класическата архитектурата (Елада, Древен Рим).	Знаят особеностите на архитектурния стил на епохата, спецификата на каменоделските изделия в архитектурата и архитектурните съоръжения на дадения стил (приблизителни размери, пропорции, технология на изпълнение, материал).
3.	Каменоделството в Средновековната и Ренесансова архитектура.	Знаят особеностите на архитектурния стил на епохата, спецификата на каменоделските изделия в архитектурата и архитектурните съоръжения на дадения стил (приблизителни размери, пропорции, технология на изпълнение, материал).
4.	Каменоделството в съвременната архитектура.	Знаят особеностите на архитектурния стил на епохата, спецификата на каменоделските изделия в архитектурата и архитектурните съоръжения на дадения стил (приблизителни размери, пропорции, технология на изпълнение, материал).
VI. Мениджмънт		
1.	Организация на бизнеса. Организационна форма на бизнеса.	Избира организационната форма на бизнеса. Изброява субектите на стопанска дейност и описва основните им характеристики, посочвайки конкретна правна форма на организацията на бизнеса.
2.	Мениджмънт. Управление на човешките ресурси.	Знае критериите за оценка и подбор на кадрите. Посочва разликата между мотив и мотивация. Описва системата за стимулиране на персонала. Изброява стратегии за развитие на човешкия капитал.

3.	Предприемачество. Предприемачът – основна фигура в организирането на бизнеса.	Дефинира понятието предприемач, описва личностните качества на предприемача, знае изискванията за организация на работата в екип, познава основите на ръководната дейност.

V. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация са:

- изпит по теория на професията;
- изпит по практика на професията.

2. За придобиване трета степен на професионална квалификация държавните изпити са задължителни независимо от формата на обучение.

3. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация учениците се допускат след подаване на заявление в определените от министъра на образованието и науката срокове.

4. Държавният изпит по теория на професията е писмена разработка по изпитна тема.

5. Обучаваните по една и съща професия и специалност в едно училище полагат държавния изпит по теория върху една и съща изпитна тема.

6. Държавният изпит по практика на професията е изпълнение на индивидуално практическо задание и се провежда по график на училището.

7. Държавните изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация по теория и практика на професията се провеждат върху учебното съдържание, предвидено в учебните програми за пълния курс на обучение.

8. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация се допускат ученици, успешно завършили класа, за който е предвидено полагането им.

9. До държавни изпити за придобиване трета степен на професионална квалификация учениците се допускат с документ за самоличност.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

10. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията са разработени в съответствие с компетенциите за достигане трета степен на професионална квалификация.

11. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията се определят с тази изпитна програма.

12. Изпитните теми и дидактическите материали към тях могат да се конкретизират от комисията, назначена със заповед на директора, и се утвърждават от него.

13. Комисията по т. 12 представя на директора изпитни билети, включващи изпитна тема, дидактически материали и критерии за оценяването им. Всеки изпитен билет включва една изпитна тема.

14. В деня на изпита в запечатани пликове се представят всички изпитни билети, като се изтегля един от тях за учениците, обучавани по професията, специалността. Останалите пликове се отварят за доказателство, че са представени всички изпитни теми.

15. Продължителността на изпита по теория на професията е 4 астрономически часа.

16. Не се допуска учениците да си подсказват, да преписват и да си пречат.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

17. Държавният изпит по практика на професията се провежда чрез изпълнение от учениците на практически задания на основата на професионалните компетенции за трета степен на професионална квалификация.

18. Характерът на работата се възлага чрез индивидуално практическо задание, което ученикът изтегля в деня, определен за начало на изпита.

19. Индивидуалните практически задания се подготвят от комисия, назначена със заповед на директора, като се съобразяват с конкретните условия за провеждане на изпита и се утвърждават от директора на училището.

20. Всяко индивидуално практическо задание включва и критерии за оценяване на дейностите, предвидени в него. Критериите в индивидуалните практически задания се съобразяват с единните национални критерии в изпитната програма.

21. Времето и мястото за провеждане на държавния изпит по практика на професията се определя по график, утвърден от директора на училището.

22. Държавният изпит по практика на професията е с продължителност до три дни по шест астрономически часа.

23. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит по практика на професията учениците се явяват с работно облекло съобразно изискванията на професията.

VI. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

ИЗПИТНА ТЕМА № 1.

Глинен и гипсов модел. Изработка. Съпътстващи материали при изграждане на глинения модел. Изисквания към глината. Методика на изработка: рисунка (изисквания), глинен модел (етапи, изисквания). Специфика на гипса. Видове гипсови калъпи и начини на изпълнение. Методика на отливане в гипс (обработка на гипсови калъпи и отливки).

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	Критерии за оценяване	Максимален брой точки
1.	Анализират методиката за изграждане на рисунъчния обем на модела.	10
2.	Описват изисквания към рисунката и моделирането от глина на модела.	10
3.	Обясняват понятията - арматура, параметри и спецификата на мекия материал.	10
4.	Изброяват необходими изисквания при работа с глина, както и методиката на изграждане на глинения модел.	20
5.	Описват отливката в гипс на модела: спецификата на гипса, видовете калъпи и методика на изграждането им, и тяхната обработка.	10

Дидактически материали:

Предоставят се учебни пособия и модели.

ИЗПИТНА ТЕМА № 2.

Изработка на архитектурен детайл и обемна фигура в архитектурна и паркова среда. Избор на подходящо състояние на модела. Етап на скициране. Процес: идея – рисунка - модел в мек материал. Етапи на изработка в мек материал. Отливка в гипс на модела. Предназначение и местонахождение на изделието от камък. Връзка на изделието с парковата и архитектурна среда. Избор на скален материал според начина и мястото на експониране на изделието. Скален материал и инструменти за неговата обработка. Специфика на етапите на изработка според скалния материал. Степен на завършеност на изделието според видовете скални материали. Видове и начини за монтаж на изделието. Приспособления и техника при монтажа.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Описват подготвителния идеен етап при авторската изработка – тема, идея, скици, състояние.	10
2.	Обясняват авторската и изпълнителската изработка – предназначение, място на разположение и монтаж, използване в съчетание с архитектурата, екстериора и интериора.	5
3.	Описват подготвителния етап: рисунка – глинен модел – отливка в гипс.	10
4.	Описват избора и подготовката на камъка за бъдещото изделие.	5
5.	Изброяват инструментите и пособията за изработка.	5
6.	Обясняват методиката и изброяват етапите при изработка на фигурата от камък, както и методиката за пренасяне на точки с помощта на пунктир-машина.	20
7.	Описват завършителните работи и монтажа.	5

Дидактически материали:

Използват се пособия по пластична анатомия, история на изкуството, учебни обемни образци.

ИЗПИТНА ТЕМА № 3.

Класическа архитектура и каменоделство. Стилкови особености на класиката: Древна Елада, Древен Рим. Видове архитектурен ред. Направления в класиката. Особености и разлики при архитектурните елементи в различните видове класика, съставни части на архитектурните детайли. Специфика в каменоделието на стила и епохата. Начини на изработка и монтаж.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Описват същността и особеностите на класическата архитектура в сравнение с другите стилове.	5
2.	Описват ролята и значението на каменоделието в класическата архитектура и скулптура.	5
3.	Подробно описват спецификата на каменоделието в облика и	10

	украсата на класиката.	
4.	Изброяват видовете скални материали, използвани в класиката и аргументите за тяхното използване.	5
5.	Изброяват и описват разликите в различните видове класически стилове – Елада, Рим.	15
6.	Обясняват разликите и характерните особености при архитектурните детайли в различните видове класика. Тяхната специфика, начин на изработване и монтаж.	20

Дидактически материали:

Използват се учебни схеми, нагледни образци и пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 4.

Реставрация. История на каменоделството през вековете (от древността до наши дни). Особенности и разлики в използваните материали при каменоделството в различните епохи и каменната резба през вековете. Стилкови особености в орнаментиката при архитектурната украса на различните видове архитектура. Особенности на реставрационното изкуство. Условия и необходимост от реставрация на архитектурни и скулптурни произведения. Начини на реставрация при частично и пълно повреждане на изделията. Методика на реставрацията. Материали и начини за реставриране. Организиране на бизнеса.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Описват спецификата и традициите в каменоделството през вековете.	5
2.	Подробно описват особеностите на каменоделството и каменната резба според видовете архитектура.	10
3.	Изброяват и описват технологиите в каменоделието през вековете.	5
4.	Изброяват и описват разликите в архитектурните елементи на различните видове архитектура.	10
5.	Описват условията и необходимостта от реставрация на изделията от скални материали.	5
6.	Описват методиката за реставрация на частично и тотално повреждане на изделията от скални материали.	10
7.	Изброяват и описват материалите и технологията за реставрация при различните видове възстановяване на изделията от скални материали.	10
8.	Изброяват и описват основните характеристики на субектите на стопанска дейност и посочват конкретна правна форма на организация на бизнеса.	5

Дидактически материали:

Използват се учебни схеми, нагледни образци и пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 5.

Проект на фонтан. (По зададено място в екстериора). Идея (кратко описание). Размери. Описание на необходимия материал. План и ситуация в мащаб 1:20. Перспектива в мащаб 1:10. Етапност на изработката (описание). Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, молив, туш. Чертеж и светлосянка. Рисунка на обекта от две страни (два листа – формат А4). Пояснителна записка, касаеща идеята, архитектурната ситуация, стила и материалите.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица, ситуация и план в мащаб (молив, туш, перо, четка).	20
2.	Построяват и изграждат перспективата в мащаб. Светлосянка (молив, туш, перо, четка).	30
3.	Описват идеята и мотивацията за избраното решение.	5
4.	Описват етапите на изработка и монтажа на изделието.	5

Дидактически материали:

Използват собствени рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 6.

Проект на фонтан със скулптурна композиция. (По зададено място в екстериора). Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, молив, перо, туш, четка. План-чертеж на ситуацията в мащаб 1:20, и перспектива в мащаб 1:10. Рисунка на скулптурното решение от три страни – три листа с формат А4 (молив). Пояснителна записка, касаеща идеята, връзката с архитектурата или парковата среда, материалите и етапите на изработка. Управленско решение.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на цялостната композиция на фонтана. Чертаят ситуация и план на обекта в мащаб (молив, туш, перо).	5
2.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на ситуацията и обекта в мащаб. Използват светлосянка в завършителния етап (туш, перо, четка).	20
3.	Точно, ясно и лаконично изобразяват скулптурната част от три страни – профил, анфас и три четвърти (върху три листа с формат А4, молив).	20
4.	Описват идеята и мотивацията за избраното композиционно решение.	5
5.	Кратко описват етапите на изработка и монтажа на изделието.	5
6.	Посочват необходимите условия за вземане на управленско решение. Изброяват видовете управленско решение и основните методи за изработване на управленско решение.	5

Дидактически материали:

Използват собствени рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 7.

Проект на свод с растителен орнамент и колони. (По зададено място в екстериора и интериора). Според предназначението, стила и идеята върху свода може да бъде изобразен фриз с човешки или животински фигури. Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, туш, перо, четка. Перспектива в мащаб 1:10. План и ситуация в мащаб 1:20. Светлосяньчно изграждане. Пояснителна записка за идейното решение, стила, материалите и етапите на изработка.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на цялостната композиция. Чертаят план и ситуация в мащаб (молив, туш, перо).	10
2.	Правилно построяват, изобразяват и светлосяньчно изграждат перспективата в мащаб (туш, перо, четка).	20
3.	Точно и ясно изобразяват фрагмент от фриза и колоните (два листа с формат А4, молив).	15
4.	Описват идеята и мотивацията за избраното композиционно решение.	10
5.	Кратко описват етапите на изработка и монтажа.	5

Дидактически материали:

Използват собствени идейни рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 8.

Проект на чешма. (По зададено място в екстериора). По избор с растителен орнамент или триизмерна фигурална композиция. Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, туш, перо, четка. Перспектива в мащаб 1:10. План и ситуация в мащаб 1:20. Светлосянка. Фрагмент от орнамента на един, а при обемно решение на три листа с формат А4 от три страни (молив). Пояснителна записка за идейното решение, стила, материалите и етапите на изработка.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на цялостната композиция. Чертаят план и ситуация в мащаб (молив, туш, перо).	10
2.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на обекта в мащаб. Използват светлосянка (молив, туш, перо, четка).	20
3.	Изобразяват фрагмент от орнамента, а при обемно решение, рисунки от три страни върху формат А4 (молив).	20
4.	Описват идеята и мотивацията за избраното композиционно решение.	5

5.	Кратко описват етапите на изработка и монтажа.	5

Дидактически материали:

Използват собствени идейни рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 9.

Проект за паркова скулптура. (По зададено място в екстериора). Триизмерна композиция - по избор: човешка фигура (една и повече), или анималистична такава. Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, туш, перо, четка. Перспектива в мащаб 1:10. План и ситуация в мащаб 1:20. Светлосянка. Рисунки от три страни (три листа с формат А4) с молив и туш. Пояснителна записка за идейното решение, материалите и етапите на изработка в камък.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на композиция. Чертаят план и ситуация в мащаб (молив, туш, перо).	10
2.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на обекта в мащаб. Използват светлосянка (молив, туш, перо, четка).	20
3.	Изобразяват композицията от три страни на ниво експониране (с постамент), молив, туш, перо, четка.	20
4.	Описват идеята и мотивацията за избраното композиционно решение.	5
5.	Кратко описват етапите на изработка от камък и монтаж.	5

Дидактически материали:

Използват собствени идейни рисунки по темата.

ИЗПИТНА ТЕМА № 10.

Проект за бюст - паметник. (По зададена портретована личност и архитектурна ситуация). Задачата се изпълнява на лист с формат А3. Материали: картон, туш, перо, четка. Перспектива в мащаб 1:10. План и ситуация в мащаб 1:20. Светлосянка. Рисунки от три страни (три листа с формат А4) с молив и туш. Примерна текстова част върху постамента. Пояснителна записка за идейното решение, материалите и етапите на изработка в камък. Предприемачество.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на цялостната композиция. Чертаят план и ситуация в мащаб (молив, туш, перо).	5
2.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на ситуационното решение и композицията в мащаб. Използват светлосянка (молив, туш, перо, четка).	20
3.	Изобразяват композицията от три страни. правилно определят	20

	съотношението: бюст – постамент (три листа с формат А4) с молив, туш, перо, четка.	
4.	Описват идеята и мотивацията за избраното композиционно решение.	5
5.	Кратко и точно описват етапите на изработка в камък.	5
6.	Дефинира понятието предприемач, описва личностните качества на предприемача и основите на ръководната дейност. Описва рисковете от предприемаческата дейност.	5

Дидактически материали:

Използват собствени идейни рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 11.

Проект на паркова маса и пейка от камък. (Задачата се изпълнява на лист с формат А3.) Материали: картон, туш, перо, четка. Перспектива в мащаб 1:10. План и ситуация в мащаб 1:20. Светлосянка. Разрез (показващ монтажа). Рисунки от две страни (два листа с формат А4). Рисунка на детайл и орнамент, използван в композиционното решение (един лист с формат А4). Пояснителна записка за идейното решение, материалите и етапите на изработка в камък.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правят идейна скица на цялостната композиция. Чертаят план и ситуация в мащаб (молив, туш, перо).	10
2.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на композицията в мащаб. Използват светлосянка (молив, туш, перо, четка).	20
3.	Изобразяват композиционното решение от две страни, както и разрез на обекта (два листа с формат А4) с молив, туш, перо, четка.	15
4.	Изобразяват фрагмент от композицията, част от орнамент и архитектурен детайл (молив, туш).	10
5.	Описват идеята, мотивацията за композиционното решение, описват етапите на изработка от камък и монтаж на изделието.	5

Дидактически материали:

Използват собствени идейни рисунки и учебни пособия.

ИЗПИТНА ТЕМА № 12.

Класическа архитектура и скулптура. Описание на стиловите особености на класическата архитектура и скулптура. Скулптура (Древна Елада и Рим). Съчетаване на скулптурата и архитектурата в класиката. Имената на изтъкнати автори и техните творби от епохата. Задача на четири листа с формат А4 (изобразяване на Дорийски, Коринтски и Йонийски ред или техния римски облик. Скица на примерно съчетание на скулптурата и архитектурата в древна Елада. Материал – молив, линия, гума.). Управление на човешките ресурси. Умения за работа в екип.

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Описват стиловите особености в трите вида класически ред, различието и общото им с по - късната римска епоха.	5
2.	Изброяват и описват известни архитектурни ансамбли от епохата, техните автори, известни скулптори и техните творби от същата епоха.	10
3.	Изобразяват трите архитектурни вида на три листа с характерните им стилови особености. Колона, капител, база, свод, корниз (молив).	20
4.	На лист с формат А4 изобразяват един от видовете най-разпространено съчетаване на скулптурата с архитектурата от епохата. Атланти, кариатиди, фризове, класически релефи и скулптури с култово значение (молив).	20
5.	Описва критериите за оценка и подбор на кадрите, системата за стимулиране на персонала и необходимите условия за работа в екип.	5

Дидактически материали:

Използват учебни пособия по архитектура и история на изкуството. Собствени рисунки.

ИЗПИТНА ТЕМА № 13.

Проект за интериор с преобладаващо присъствие на изделия от камък. (По зададен интериор – стая, коридор, вестибюл, зала). Перспектива в мащаб 1:30 (лист с формат А3 - молив). План и разрез (показващ монтажа) на лист с формат А3. Рисунок на най-характерен детайл или фрагмент, използван в композиционното решение (лист с формат А4). Пояснителна записка за идейното решение, материалите, етапите на изработка и монтаж. Писмена аргументация за едно или друго идейно решение съобразно спецификата и предназначението на даден интериор – частен или обществен, включваща аргумент за избора на камъка, стилистиката и формообразуването при изграждане на оформлението. Иновации в бизнеса .

Критерии за формиране на оценката

№ по ред	КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ	Максимален брой точки
1.	Правилно построяват и изобразяват перспектива на композицията в мащаб. Материали – картон А3, молив, гума, чертожни помагала. Използват светлосянка. Перспективното решение се предшества от идейна, чернова скица, която също се прилага.	20
2.	Чертаят ситуационен план с точното месторазположение на всички елементи от композицията. Изработват разрез (при облицовките и архитектурните детайли, показващи монтажа). План - разрез на един лист А3, правилно композирани. Картон, молив.	20
3.	На един лист с формат А4 изобразяват най-характерния	10

	формообразуващ елемент от оформителското решение, явяващ се идеен катализатор при построяването на композицията. Материал – лист , молив. Светлосянка. Детайлизиране.	
4.	Описват идеята и мотивацията при дадения избор на едно или друго оптимално решение, относно формата и избория материал.	5
5.	Описват понятието “иновация” и значението за развитието на бизнеса. Описват съвременните форми на комуникативните умения.	5

Дидактически материали:

Използват учебни пособия и конспекти.

VII. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

Държавният изпит по практика на професията се състои в изпълнение от учениците на индивидуално практическо задание на основата на професионалните компетенции за придобиване трета степен на професионална квалификация. Индивидуалните практически задания се разработват от комисията, назначена със заповед на директора и се утвърждават от него.

В деня на изпита всеки ученик изтегля индивидуално практическо задание, включващо конкретна задача за изпълнение и критерии за оценяването и.

Критериите за оценяване на всяко индивидуално практическо задание се разработват с помощта на единни национални критерии, заложен в изпитната програма.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ ЗА ИНДИВИДУАЛНИ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

Тема № 1.

Изработване на растителен фриз по зададен размер и предназначение.

Тема № 2.

Изработване на растителен фриз по зададен размер и предназначение (анималистика).

Тема № 3.

Изработване на паркова маса и пейка с растителен и животински орнамент.

Тема №4.

Изработване на мемориално съоръжение (надгробие) с растителен релеф и архитектурен детайл (ваза, колона).

Тема № 5.

Изработване на мемориално съоръжение (надгробие) с портретен релеф и архитектурен детайл (ваза, колона).

Тема № 6.

Изработване на мемориално съоръжение (надгробие) с фигурален релеф (алегорична фигура) и архитектурен детайл (ваза, колона).

Тема № 7.

Изработване на чешма в класически стил с растителен или животински орнамент.

Тема № 8.

Изработване на чешма в класически стил с орнаментална и обемна фигурална украса .

Тема № 9.

Изработване на фонтан в класически стил с обемна фигурална украса и архитектурни детайли.

Тема № 10.

Изработване на свод по зададени размери с конкретно предназначение, украсен с растителен и фигурален релеф.

Тема № 11.

Изработване на класически бюст по готов гипсов модел с постамент, текст и конкретно предназначение.

Тема № 12.

Изработка на класически бюст по готов гипсов модел според предназначението в екстериора и интериора (архитектурна ниша, съпътстващи арх. детайли).

Тема № 13.

Изработване на класическа паркова фигура по гипсов модел (малък постамент, архитектурен детайл).

Тема № 14.

Изработване на триизмерна фигура с постамент и текст за екстериора.

Тема № 15.

Изработване на класическа фигура според предназначението за екстериор и интериор със съпътстващите я архитектурни елементи.

ЕДИННИ НАЦИОНАЛНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

№ по ред	КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	Относителна тежест в крайното оценяване %
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда.	• Избира и използва правилно лични предпазни средства. • Правилно употребява предметите и средствата на труда по безопасен начин. • Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, и дефинира и спазва предписания за своевременна реакция. • Описва дейностите за опазване на	ДА/НЕ

		околната среда, свързани с изпитната му работа, включително почистване на работното място.	
2.	Изработване на техническа документация.	• Анализ на изделието. • Избор на метод за монтаж. • Описание на подготовката. • Съставяне на технологичния процес. • Съставяне на опис за необходимите инструменти, машини и съоръжения. • Опис за необходимите материали. • Опис на контролните уреди. • Описание на контролните дейности.	35
3.	Изработване на изделие, детайл ...	• Организиране на работното място. • Подготовка на материали и инструменти. • Изпълнение на операциите. • Проверка на качеството. • Анализ на изпълнението.	40
3.1.	Ефективна организация на работното място.	• Подреденост на инструменти и материали, осигуряваща удобство и точно спазване на технологията. • Целесъобразна употреба на материалите. • Работа с равномерен темп за определено време.	7
3.2.	Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията.	• Обяснява работата си при спазване на йерархична подчиненост от други лица. • Спазва изискванията на правилниците, наредбите и предписанията, свързани с изпитното задание (материали, инструменти, лични предпазни средства).	5
3.3.	Правилен подбор на материали, инструменти и електротехнически изделия, съобразено с конкретното задание.	• Преценява типа и вида на необходимите материали, изделия и инструменти, необходими според изпитното задание. • Правилен подбор по количествени и качествени показатели.	5
3.4.	Спазване на технологичната последователност на операциите според изпитното задание.	• Самостоятелно определя технологичната последователност на операциите. • Спазва технологичната последователност в процеса на работата.	5
3.5.	Качество на изпълнението на изпитното задание.	• Съответствие на всяка завършена операция с изискванията на съответната технология. • Съответствие на крайното изделие със зададените му технически параметри.	8

		• Изпълнение на задачата в поставения срок.	
3.б.	Самоконтрол и самопроверка на изпълнение на изпитното задание.	• Операционен контрол – при избора на материали, изделия и инструменти и изпълнение на конкретни дейности. • Контрол на техническите показатели – текущ и на готовото изделие. • Оценка на резултатите, вземане на решение и отстраняване на грешки. • Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание.	10
4.	Защита на изработената документация и изработеното изделие или детайл.	• Ясна структура на изложението. • Аргументиране на избора и решенията. • Анализ на изпълнението на практическата задача. • Оценка на възможността за алтернативни начини за изработка.	25
		О Б Щ О	100%

VIII. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Системата за оценяване на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация е точкова. Максималният брой точки за оценяване на всяка изпитна тема и на всяко индивидуално практическо задание е 60.

2. Оценяването на всяка изпитна тема се извършва по критериите към нея, определени в изпитната програма.

3. Оценяването на всяко индивидуално практическо задание се извършва по критериите, изписани в него, които са конкретизирани в съответствие с единните национални критерии, определени в изпитната програма.

4. Първият критерий няма количествено изражение, а качествено. Ако ученик получи “НЕ” в който и да е момент от изпита по този критерий, изпитът се прекратява и на ученика се поставя оценка слаб (2).

5. Всеки член на съответната изпитна комисия преглежда и оценява разработените изпитни теми, преглежда и оценява индивидуалните практически задания и изслушва защитата.

6. На всяка изпитна тема се поставя рецензия, под която се подписват всички членове на комисията.

7. Цифровите оценки от държавните изпити по теория и практика на професията с точност до 0,01 се изчисляват по формулата

$$\text{ЦИФРОВА ОЦЕНКА} = 0,1 \times \text{РЕАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ}$$

8. Цифровите оценки се вписват в протоколите за резултатите от държавния изпит по теория на професията и от държавния изпит по практика на професията.

9. Оценяваните могат да се запознаят с рецензията от писмената си работа и с резултатите от оценяването на практическото си задание.

10. Оценка от държавните изпити по теория и практика на професията са окончателни.

Автор: Стефан Петров Стефанов, Професионална гимназия по каменообработване – с. Кунино, директор.